

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 5 lipca 2023 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw

(druk nr 1009)

I. Cel i przedmiot ustawy

Głównym celem ustawy jest wprowadzenie zmian w zakresie zasad dziedziczenia, które usprawnią postępowanie spadkowe oraz będą stanowiły odpowiedź na dostrzeżone mankamenty prawa spadkowego. W tym celu ustawa dokonuje nowelizacji: ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.), dalej „K.c.”, ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, z późn. zm.), dalej „K.r.o.” oraz ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.), dalej „K.p.c.”.

Ustawa wprowadza zmiany w K.c. w zakresie zasad dziedziczenia ustawowego w sytuacji, gdy powołani do spadku są dziadkowie spadkodawcy (art. 934 K.c.). W przypadku, gdy którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, będzie przypadował jego dzieciom w częściach równych. Jeżeli dziecko którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, będzie przypadował w częściach równych jego dzieciom, a w braku dzieci i wnuków tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku – pozostałym dziadkom w częściach równych. Tym samym wyłączeni od dziedziczenia będą dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsze pokolenia. Zmiana ta ma służyć skróceniu czasu trwania postępowań; zawężony katalog spadkobierców ustawowych ograniczy potrzebę poszukiwania ich z urzędu przez sąd i wzywania na rozprawę.

Ponadto w K.c. dodaje się dwie nowe przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci 1) uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy, określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową wobec spadkodawcy; 2) uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą, w szczególności wynikającego z władzy rodzicielskiej, opieki, sprawowania funkcji rodzica zastępczego, małżeńskiego obowiązku wzajemnej pomocy albo obowiązku wzajemnego szacunku i wspierania się rodzica i dziecka (art. 928 K.c.). Jak podkreślono w uzasadnieniu do projektu ustawy „*[z]miana ma na celu umożliwienie osobie, mającej w tym interes prawny (np. pozostałym spadkobiercom), przeciwstawienie się możliwości uzyskania korzyści ze spadku przez osobę niewykonyującą obowiązków wynikających z prawa rodzinnego i zasad współżycia społecznego w stosunku do spadkodawcy, mimo realnej możliwości ich spełnienia*”.

W zakresie postępowania spadkowego wprowadzono rozwiązanie modyfikujące regulację art. 1015 K.p.c. która przesądza o obowiązku złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego dziedziczenia. Nowelizacja przewiduje, iż do zachowania ustawowego terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wystarczające będzie złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie tego oświadczenia. Ponadto, jeśli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku będzie wymagało zezwolenia sądu, bieg terminu na złożenie oświadczenia ulegnie zawieszeniu na czas trwania postępowania w tym przedmiocie (art. 1015 § 1² K.p.c.).

Dodatkowo uzupełnieniu uległy ustawowe przesłanki, których spełnienie daje możliwość uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby (albo niezłożonego w ustawowym terminie ze względu na błąd lub groźbę). Dodatkowa przesłanka odnosi się do terminu określonego w art. 88 § 2 K.c., którego zachowanie jest konieczne dla skutecznego uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli. Zgodnie z dodanym w art. 1019 § 1 pkt 3 K.c. dla dochowania tego terminu wystarcza złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli.

Opiniowana ustawa wprowadza regulację, która w ramach zarządu nad majątkiem dziecka, wyłącza konieczność pozyskania zgody sądu na czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu w sytuacji, gdy czynność ta polega na odrzuceniu spadku w imieniu

dziecka, a dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez któregokolwiek z rodziców, którym przysługuje pełna władza rodzicielska. Zgoda sądu będzie jednak wymagana w braku porozumienia rodziców lub jeżeli inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek (art. 101 K.r.o.). W konsekwencji sprecyzowaniu uległa treść oświadczenia o odrzuceniu spadku składanego przez rodzica dziecka uprawnionego do spadku (art. 641 § 3¹ K.p.c.).

Ustawa przewiduje przekazanie spraw dotyczących wydawania zezwoleń na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka dotyczących prostego przyjęcia spadku lub odrzucenia spadku spod kognicji sądu opiekuńczego do sądu spadku (art. 640¹ K.p.c.). Zdaniem autorów przedłożenia, brak konieczności prowadzenia w trakcie postępowania spadkowego odrębnego postępowania sądowego w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub pozostającego pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku przyczyni się do przyspieszenia postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, a jednocześnie zmniejszy liczbę spraw wpływających do sądów opiekuńczych.

W konsekwencji zmianie uległ zakres zadań, które mogą wykonywać asesory sądowi w ramach wymiaru sprawiedliwości. Obowiązująca regulacja wyłącza asesorów od orzekania w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zaś opiniowana ustawa wprowadza wyjątek od tego wyłączenia, tak aby mieli możliwość orzekania w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, w toku prowadzonego przez siebie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku (zmiana art. 2 § 1a pkt 3 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych).

Do odciążenia sądów ma przyczynić się też zmiana w art. 640 § 1 K.p.c., znosząca obowiązek notariusza przesyłania do sądu spadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jeżeli zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia, a także zmiana w art. 652 K.p.c., w którym zniesiono obowiązek notariusza zawiadamiania sądu spadku o dokonanych otwarciu i ogłoszeniu testamentu – w sytuacji, gdy notariusz sporządził akt poświadczenia dziedziczenia.

W celu przyspieszenia postępowań sądowych znowelizowano ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, umożliwiając sądom pozyskiwanie

danych z rejestru stanu cywilnego niezbędnych do wydania orzeczenia w sprawie. Pozyskiwanie danych z tego rejestru umożliwiono także Ministrowi Sprawiedliwości.

Nowelizacja objęto także ustawę z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne; zmiany mają na celu przesądzenie, iż prawo dostępu do danych z ewidencji gruntów i budynków – w tym za pośrednictwem zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach – przysługuje sądom na potrzeby prowadzonych postępowań.

W trakcie rozpatrywania projektu w Sejmie wprowadzono dodatkowe zmiany w:

- 1) K.c., które dotyczą wyeliminowania możliwości jednoczesnego wydania przez sąd orzeczenia o zadośćuczynieniu pieniężnym i o zapłacie odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny w postępowaniu o naruszenie dóbr osobistych, a także eliminują możliwość wykonania zastępczego w przypadku roszczenia o złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie;
- 2) ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, które dotyczą między innymi:
 - skrócenia terminu do zgłaszania kandydatur na stanowisko sędziowskie z 30 do 14 dni;
 - określenia ustawowego terminu obligującego do zwołania posiedzenia kolegium w celu rozpatrzenia kandydatów na wolne stanowisko sędziowskie,
 - uzupełnienie regulacji mających zastosowanie do asesorów sądowych (tj. uprawnienie do nagrody jubileuszowej oraz tożsame zasady przenoszenia na inne stanowisko służbowe),
 - wyłączenia z kręgu sędziów wizytatorów dokonujących oceny kwalifikacji asesora sądowego wszystkich sędziów z okresu sądowego, w którym ma siedzibę sąd, w którym asesor pełni służbę,
 - zmian w zakresie kręgu sędziów uprawnionych do uzyskania wyróżnienia z tytułu jednorazowej odprawy przysługującej w związku z przejściem (przeniesieniem) w stan spoczynku,
 - rozszerzenia kręgu osób, które mogą się ubiegać o stanowisko referendarza sądowego,
 - zmiany zasad przenoszenia referendarzy sądowych,
 - obniżenia wieku dla osób ubiegających się o zatrudnienie na stanowisku asystenta sędziego;

- 3) ustawie z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, które umożliwiają delegowanie sędziego sądu rejonowego do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie administracyjnym;
- 4) ustawie 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, które uchylają podstawę prawną do dokonywania przez KRS wyboru rzecznika dyscyplinarnego;
- 5) ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, które uchylają możliwość pozostania na stanowisku sędziego sądu wojskowego sędziemu zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy wpłynął do Sejmu w dniu 20 stycznia 2023 r. jako przedłożenie rządowe (druk sejmowy nr 2977). Do reprezentowania stanowiska rządu został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Pierwsze czytanie odbyło się na 72. posiedzeniu Sejmu w dniu 8 lutego 2023 r., po czym projekt ustawy został skierowany do dalszych prac w Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach.

Komisja, po rozpatrzeniu projektu ustawy na posiedzeniach w dniu 8 lutego oraz 10 maja 2023 r., wniosła o jego uchwalenie przez Sejm w brzmieniu zaproponowanym w sprawozdaniu (druk sejmowy nr 3028).

Drugie czytanie projektu ustawy odbyło się na 77. posiedzeniu Sejmu w dniu 14 czerwca 2023 r. W toku prac sejmowych zostało złożonych 15 wniosków legislacyjnych.

Pozytywną rekomendację komisji i ostatecznie Sejmu uzyskały 3 poprawki, które uchylały zmiany wprowadzone do ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach.

Pozostałe poprawki dotyczyły uchylecia:

- zmian w K.c. w zakresie postępowania o naruszenie dóbr osobistych,
- rezygnacji z nowej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego uchylania się od obowiązku pieczy nad spadkodawcą,
- możliwości pozyskiwania danych z rejestru stanu cywilnego przez Ministra Sprawiedliwości,
- oraz przyznania zmian dodanych do projektu w toku prac sejmowych w:

K.c. i K.p.c., dotyczących nowych rozwiązań wprowadzonych w zakresie ochrony danych osobowych,

- ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, dotyczących szeregu zmian opisanych powyżej,
- ustawie – Prawo o ustroju sądów administracyjnych,
- ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa,
- ustawie o obronie Ojczyzny.

Sejm uchwalił ustawę na 77. posiedzeniu w dniu 16 czerwca 2023 r. Za przyjęciem ustawy głosowało 300 posłów, 144 posłów było przeciwnych, zaś 8 posłów wstrzymało się od głosu.

III. Uwagi ogólne

1. W trakcie prac nad projektem ustawy w Sejmie (tj. po pierwszym czytaniu podczas prac w sejmowej komisji), tekst projektu ustawy został uzupełniony o zmiany, które istotnie wykraczają poza materię pierwotnego przedłożenia. Dodano przepisy zmieniające:

- 1) K.c. w zakresie art. 24, art. 448 i art. 480;
- 2) K.p.c. w zakresie art. 1049 § 2;
- 3) ustawę – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie art. 28 § 2, art. 36 § 2, art. 57 § 1, art. 58 § 1, art. 100 § 4b i 4c, art. 106xa § 3 i 5, art. 106zg § 1, art. 149 § 1 pkt 5, art. 151a § 1c oraz art. 155 § 2 pkt 4;
- 4) ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych;
- 5) ustawę o Krajowej Radzie Sądownictwa;
- 6) ustawę o obronie Ojczyzny.

Rozszerzenie zakresu spraw regulowanych niniejszą ustawą **jest niezgodne z art. 118 i art. 119 Konstytucji RP, gdyż narusza zasady wykonywania inicjatywy ustawodawczej oraz rozpatrywania ustawy w trzech czytaniach.**

Nie negując potrzeby wprowadzenia wskazanych rozwiązań, należy zwrócić uwagę, że Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie w swoim orzecznictwie podkreślał, że zasada trzech czytań wynikająca z art. 119 ust. 1 Konstytucji oznacza konieczność trzykrotnego rozpatrywania przez Sejm tego samego projektu ustawy w sensie merytorycznym, a nie tylko technicznym („zakresowa tożsamość” rozpatrywanego projektu). Z zasady trzech czytań wynika dopuszczalny zakres (głębokość) poprawek. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego

wnoszone na poszczególnych etapach procedury sejmowej poprawki muszą – co do zasady – mieścić się w zakresie projektu wniesionego przez uprawniony podmiot i poddanego pierwszemu czytaniu. W uzasadnieniach do wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 marca 2004 r. (K 37/03) i z dnia 21 grudnia 2005 r. (K 45/05) podkreślono, że wnoszenie poprawek nie może przekształcać się w surogat prawa inicjatywy ustawodawczej (art. 118 Konstytucji). Z takim przypadkiem będziemy mieli do czynienia, gdy przedmiotem kolejnych czytań w Sejmie będzie, w następstwie dokonanych w nim zmian, inny merytorycznie projekt niż ten, który inicjował proces prawotwórczy (został skierowany do łaski marszałkowskiej). Dopuszczalny zakres poprawek nie powinien wychodzić poza zakres przedmiotowy projektu, lecz generalnie pogłębiać ten zakres (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1998 r. – sygn. K 3/98). Podkreślenia wymaga, iż warunki dopuszczalności wnoszenia poprawek mają w pełni zastosowanie do trybu uchwalenia ustawy nowelizującej inną ustawę lub ustawy. Zakres dopuszczalnych poprawek wyznacza wówczas projekt nowelizacji, a nie ramy przedmiotowe ustawy nowelizowanej.

Ze względu na wymogi konstytucyjne kształtujące parlamentarny proces stanowienia prawa zmiany dokonane w zakresie wskazanym powyżej – jako wykraczające poza zakres pierwotnego przedłożenia – powinny stanowić przedmiot odrębnej inicjatywy ustawodawczej, a nie być wprowadzane w drodze poprawki „przy okazji” toczącego się procesu legislacyjnego.

2. Niezależnie od zarzutów natury konstytucyjnej, należy także zauważyć, że rozszerzenie nowelizacji ustawy o regulacje prawne wskazane w pkt 1 opinii, budzą wątpliwość co do ich zgodności z Zasadami techniki prawodawczej, dalej „ZTP”.

W myśl § 92 ZTP, jedną ustawą zmieniającą obejmuje się tylko jedną ustawę. Reguła powyższa służy nie tylko przejrzystości samego prawa, ale także ułatwia identyfikację i znalezienie samych zmian. Odstąpienie od tej reguły jest dopuszczalne tylko w przypadku, **gdy między zmienianymi ustawami występują niewątpliwe związki tematyczne lub do zrealizowania zamysłu prawodawcy jest niezbędne jednoczesne dokonanie zmian w kilku ustawach.**

Na kwestę tą zwraca uwagę także Trybunał Konstytucyjny wskazując, że z punktu widzenia zasad poprawnej legislacji ideałem byłoby objęcie jedną ustawą zmieniającą tylko jednej ustawy (wyrok TK z dnia 24 marca 2004 r. sygn. K 37/03).

Zmiany dodane do ustawy w toku prac sejmowych są niezależnymi pomysłami legislacyjnymi i jako takie – w myśl Zasad techniki prawodawczej i zgodnie ze sztuką legislacyjną – powinny być przedmiotem odrębnych ustaw.

W związku z powyższym proponuje się uchylenie zmian wprowadzonych z naruszeniem konstytucyjnych reguł stanowienia prawa.

Propozycje poprawek:

w art. 1 skreśla się pkt 1–3;

w art. 3 skreśla się pkt 10;

w art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 217, z 2022 r. poz. 2642 oraz z 2023 r. poz. 289, 614 i 1030) w art. 2 w § 1a pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) rozstrzygania spraw, o których mowa w art. 12 § 1 pkt 3, z wyjątkiem spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, rozstrzyganych w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.”.”;

skreśla się art. 7;

skreśla się art. 8;

skreśla się art. 10;

w art. 12:

a) w ust. 1 wyrazy „, art. 3 i art. 6 pkt 9 i 11” zastępuje się wyrazami „i art. 3”,

b) skreśla się ust. 4;

skreśla się art. 13;

art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 4 i art. 9, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.”;

IV Uwagi szczegółowe

1. Art. 1 pkt 7 (zmiana w zakresie art. 1019 § 1 pkt 3) – przepis ten uzupełnia ustawowe przesłanki szczególne, których spełnienie umożliwia skuteczne zwolnienie się spadkobiercy od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu albo odrzuceniu spadku albo od skutków prawnych niezłożenia tego oświadczenia w 6-miesięcznym terminie, jeżeli to oświadczenie zostało złożone (niezłożenie) pod wpływem błędu lub groźby. Dodawany przepis odnosi się do rocznego terminu wynikającego z art. 88 § 2, którego zachowanie jest konieczne dla skutecznego uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli. Zgodnie z dodanym w art. 1019 § 1 pkt 3 K.c. dla dochowania tego terminu wystarcza złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli (nie jest konieczne odebranie oświadczenia przez sąd).

Powyższe wnioski wynikają z analizy uzasadnienia do projektu ustawy, gdyż sam przepis nie jest dostatecznie precyzyjny. Wątpliwości dotyczą konstrukcji art. 1019, który po jego nowelizacji opiniowaną ustawą będzie posługiwał się dwukrotnie pojęciem „terminu” przy czym będą to zupełnie inne terminy (§ 1 pkt 3 – będzie dotyczył terminu rocznego, w którym możliwe jest uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem groźby lub błędu; § 2 – będzie odnosił się do 6-miesięcznego terminu zawitego do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku). W związku z wątpliwościami, jakie mogą powstać przy wykładni językowej tego przepisu sugeruje się doprecyzowanie treści dodawanego pkt 3 w tym przepisie np. poprzez odesłanie do art. 88 § 2.

Propozycje poprawek

w art. 1 w pkt 7, w pkt 3 po wyrazach „zachowania terminu” dodaje się wyrazy „, o którym mowa w art. 88 § 2,”;

2. Art. 3 pkt 3 lit. c (zmiana w zakresie art. 641 § 3²) – przepis wymaga uporządkowania w zakresie rodzajów oświadczeń o odrzuceniu spadku i skutków karnych złożenia tych oświadczeń o treści nieprawdziwej, w zależności od podmiotu, któremu jest przedkładane to oświadczenie.

Propozycja poprawki

w art. 3 w pkt 3 w lit. c:

a) § 3² otrzymuje brzmienie:

„§ 3². Pod względem skutków karnych złożenie przed sądem oświadczenia o odrzuceniu spadku, jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia uprzedza składającego oświadczenie. W przypadku oświadczenia składanego przed notariuszem, notariusz poucza składającego o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń.”,

b) po § 3² dodaje się § 3^{2a}:

§ 3^{2a}. W oświadczeniu o odrzuceniu spadku składanym na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym, zamieszcza się dane wskazane w § 3¹. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w treści oświadczenia klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”;

3. Art. 3 pkt 6 (zmiana w zakresie art. 669) – jeżeli intencją ustawodawcy jest wprowadzenie obowiązku wezwania na rozprawę w toku postępowania o nabycie spadku określonej grupy spadkobierców ustawowych (małżonek, zstępni, osoby pozostające w stosunku przysposobienia, rodzice i rodzeństwo) przy jednoczesnej rezygnacji z obowiązku wzywania pozostałych, jeśli nie są sądowi znani, proponuje się bardziej jednoznaczną redakcję art. 669 K.p.c.

Propozycje poprawek

w art. 3 w pkt 6, art. 669 otrzymuje brzmienie:

„Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy testamentowi i jako spadkobiercy ustawowi. Spośród spadkobierców ustawowych obowiązkowo wzywa się małżonka, zstępnych, osoby pozostające w stosunku przysposobienia, rodziców i rodzeństwo. Pozostałych spadkobierców ustawowych wzywa się, jeżeli są sądowi znani.”;

w art. 3 w pkt 7, w zdaniu pierwszym wyrazy „zdanie pierwsze” zastępuje się wyrazami

„zdanie drugie”;

w art. 3 w pkt 8, w art. 672 wyrazy „zdanie pierwsze” zastępuje się wyrazami „zdanie drugie”;

4. Art. 4 pkt 2 (zmiana w zakresie art. 24b ust. 1 pkt 6) – mając na względzie regułę określoną w § 11 ZTP, zgodnie z którą w przepisach ustawy zamieszcza się wyłącznie takie wypowiedzi, które służą wyrażeniu norm prawnych, należy dokonać korekty przepisu ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne, w którym posłużono się zwrotem „na podstawie odrębnych przepisów”, niemającym waloru normatywnego.

Propozycja poprawki

w art. 4 w pkt 2, w pkt 6 skreśla się wyrazy „na podstawie odrębnych przepisów albo na skutek ich powierzenia lub zlecenia przez organ administracji publicznej”;

5. Art. 6 pkt 6 lit. b – niezależnie od uwagi poczynionej w pkt 1 opinii (naruszenie konstytucyjnych reguł stanowienia prawa) zmiana przyjęta w dodanym § 4c w art. 100 Prawa o ustroju sądów powszechnych stanowiąca, iż: *„przepis § 4b stosuje się również w razie spełnienia wymaganych warunków po dniu 11 sierpnia 2017 r.”* ma charakter przepisu przejściowego, w związku z czym nie powinna być zamieszczona w przepisach merytorycznych ustawy nowelizowanej, lecz w przepisach przejściowych i dostosowujących ustawy nowelizującej, np. jako art. 12 ust. 5. Przepis art. 100 § 4c wiąże się z treścią wcześniejszego paragrafu określającego okoliczności, których zaistnienie uzasadnia przyznanie odprawy uzupełniającej sędziom, którzy przeszli w stan spoczynku i powrócili do służby. Podkreślić należy, że właściwe przygotowanie poprawki (przepisu przejściowego) wiąże się z koniecznością prawidłowego odczytania intencji autorów, w szczególności w zakresie kręgu sędziów uprawnionych do skorzystania z tej regulacji. W tym celu wyjaśnienia wymaga:

- 1) data, która została przywołana w dodawanym § 4c (11 sierpnia 2017 r.); podczas prac w podkomisji przedstawiciel rządu wskazała, iż celem tego przepisu jest wypełnienie luki prawnej dla sędziów powracających do służby, którzy byli przeniesieni w stan spoczynku w oparciu o art. 71 § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych, który to

przepis został uchylony nowelizacją z dnia 12 lipca 2017 r. (Dz. U. poz. 1452) z dniem 12 sierpnia 2017 r.;

- 2) okoliczności uzasadniające przyznanie odprawy uzupełniającej odprawę jednorazową określone w art. 100 § 4b, gdyż do warunków określonych w tym przepisie odsyła § 4c; analiza treści obecnego i zmienionego art. 100 § 4b nie daje jednak jasnej odpowiedzi w tym względzie. Obowiązujący przepis odnosi się do sędziów, którzy powrócili na stanowisko poprzednio zajmowane albo stanowisko równorzędne w trybie art. 74 § 1a, tj. ze względu na poprawę stanu zdrowia, który był przyczyną wcześniejszego przeniesienia w stan spoczynku); nowe brzmienie dotyczy sędziów, którzy **powrócili na stanowisko sędziego** (bez doprecyzowania, iż ma być to stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu oraz niezależnie od przyczyny powrotu na to stanowisko) oraz zostali **ponownie powołani na to stanowisko**. Ustawa nie wskazuje jednak przypadków ponownego powołania na stanowisko sędziego.

Propozycje poprawek

w art. 6 w pkt 6 skreśla się lit. b;

w art. 12 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepis art. 100 § 4b ustawy zmienianej w art. 6, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się także do sędziów, którzy spełniają warunki w nim określone od dnia 12 sierpnia 2017 r.”;

6. Art. 10 i art. 13 – niezależnie od uwagi poczynionej w pkt 1 opinii (naruszenie konstytucyjnych reguł stanowienia prawa) zmiany wprowadzone w art. 233 ustawy o obronie Ojczyzny oraz w przepisie przejściowym skutkują **przeniesieniem w stan spoczynku sędziego sądu wojskowego**, który pozostał na stanowisku sędziego po jego zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej (do czego uprawnia go art. 233 ustawy o obronie Ojczyzny w brzmieniu obowiązującym).

Przedmiotowa regulacja budzi następujące wątpliwości:

1. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2250) jako regulacja podstawowa dla kształtowania zasad sprawowania urzędu sędziego sądu wojskowego stanowi, iż sędziego **nie można zwolnić z zawodowej służby wojskowej przed rozwiązaniem stosunku służbowego z mocy prawa lub**

przed utratą przez niego stanowiska albo przeniesieniem w stan spoczynku. W przypadku zaistnienia przesłanek skutkujących zaprzestaniem sprawowania urzędu sędziowskiego, **sędziego zwalnia się z zawodowej służby wojskowej** jednocześnie z rozwiązaniem stosunku służbowego z mocy prawa lub utratą przez niego tego stanowiska, a w przypadku stanu spoczynku - z dniem podjęcia ostatecznej uchwały o przeniesieniu (art. 35 § 1 i 2). Innymi słowy **zwolnienie sędziego z zawodowej służby wojskowej jest skutkiem (a nie przyczyną) rozwiązania/ustania stosunku służbowego z różnych przyczyn, tj. zaprzestania sprawowania urzędu sędziego.** Należy więc zauważyć iż regulacja art. 233 ustawy o obronie Ojczyzny regulująca status sędziów sądów wojskowych w razie ich zwolnienia z zawodowej służby wojskowej **wydaje się być w sprzeczności** z przepisami ustawy podstawowej dla tej dziedziny spraw.

2. Zmiany przyjęte w art. 13 skutkujące przeniesieniem w stan spoczynku sędziów, którzy sprawując urząd sędziego wojskowego zostali zwolnieni z zawodowej służby wojskowej a następnie pozostali na stanowisku sędziego i będą pozostawali na tym stanowisku w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy:
 - mogą być uznane za **sprzeczne z art. 180 Konstytucji** statuującym zasadę nieusuwalności sędziego. Przeniesienie sędziego w stan spoczynku z przyczyn wskazanych powyżej nie mieści się w konstytucyjnie określonych ramach uzasadniających pozbawienie sędziego sprawowanego urzędu. Konstytucja przesądza, iż przejście w stan spoczynku jest możliwe ze względu na stan zdrowia sędziego albo też jest skutkiem przekroczenia określonej granicy wieku (art. 180 ust. 3 i 4). Niedopuszczalne jest zatem kreowanie innych regulacji skutkujących przeniesieniem sędziego w stan spoczynku, gdyż te będą godziły w stabilność urzędu sędziego, a tym samym naruszały jedną z podstawowych gwarancji niezawisłości sędziowskiej;
 - skutkują naruszeniem praw nabytych oraz zasady *lex retro non agit* tym samym naruszają zasadę bezpieczeństwa prawnego oraz zasadę ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, które są wywodzone z art. 2 Konstytucji.
3. Jeżeli przyczyną niniejszej nowelizacji jest usunięcie sprzeczności pomiędzy przepisami dwóch ustaw, skutkiem usunięcia tego deliktu legislacyjnego nie powinno być rozwiązanie przyjęte w art. 13.

Poprawki redakcyjne

- 1) w art. 2 w pkt 2, w art. 156 wyraz „powinien” zastępuje się wyrazami „obowiązany jest”;
- 2) w art. 3 w pkt 9 w lit. b, w § 1¹ w pkt 2 skreśla się wyraz „wszystkich”.

Renata Bronowska

Główny legislator